

**Görüntüleme Hizmetlerinde Çalışan Teknisyen ve Teknikerlerinin
Mesleki Gelişim Hakkı ve Türkiye Mevzuatında Unvan Sorunları
Açısından İrdelenmesi**

*Evaluation of Professional Development Rights and Title Denotation
Issues of Technicians and Technikers Working in Radio-Imaging
Services in Turkish Legislation*

Dr. Öğr. Görevlisi Ertunç MEGA

*İstanbul Medipol Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sağlık Yönetimi
İstanbul Medipol University
Faculty of Health Sciences
Health Management
drertuncmega@gmail.com*

Ocak 2022, Cilt 13, Sayı 1, Sayfa: 140-160
January 2022, Volume 13, Number 1, Page: 140-160

P-ISSN: 2146-0000

E-ISSN: 2146-7854

©2010-2022

www.dergipark.org.tr/cider

İMTİYAZ SAHİBİ / OWNER OF THE JOURNAL

Kenan YAVUZ
(ÇASGEM Adına / On Behalf of the ÇASGEM)

EDİTÖR / EDITOR IN CHIEF

Dr. Elif ÇELİK

EDİTÖR YARDIMCISI/ASSOCIATE EDITOR

Dr. Berna YAZAR ASLAN
Esra TAŞÇI

TARANDIĞIMIZ İNDEKSLER / INDEXES

ECONLI T - USA
CABELL'S DIRECTORIES - USA
ASOS İNDEKS - TR
INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL - PL
KWS NET LABOUR JOURNALS INDEX - USA

YAYIN TÜRÜ / TYPE of PUBLICATION

PERIODICAL - ULUSLARARASI SÜRELİ YAYIN
YAYIN ARALIĞI / FREQUENCY of PUBLICATION
6 AYLIK - TWICE A YEAR

DİLİ / LANGUAGE

TÜRKÇE ve İNGİLİZCE - TURKISH and ENGLISH

PRINT ISSN

2146 - 0000

E - ISSN

2146 - 7854

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

Prof. Dr. Mustafa Necmi İLHAN – Gazi Üniversitesi
Prof. Dr. Özlem ÇAKIR – Dokuz Eylül Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Merve ÖZAYDIN- Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Dr. Öğretim Üyesi Nergis DAMA – Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Dr. Elif ÇELİK – ÇASGEM

ULUSLARARASI DANIŞMA KURULU / INTERNATIONAL ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Yener ALTUNBAŞ *Bangor University - UK*
Prof. Dr. Mehmet DEMİRBAĞ *University of Sheffield – UK*
Prof. Dr. Shahrokh Waleck DALPOUR *University of Maine – USA*
Prof. Dr. Tayo FASOYIN *Cornell University - USA*
Prof. Dr. Paul Leonard GALLINA *Université Bishop's University – CA*
Prof. Dr. Douglas L. KRUSE *Rutgers, The State University of New Jersey - USA*
Prof. Dr. Özay MEHMET *University of Carleton - CA*
Prof. Dr. Theo NICHOLS *University of Cardiff - UK*
Prof. Dr. Yıldırım YILDIRIM *Syracuse University - USA*
Doç. Dr. Kevin FARNSWORTH *University of Sheffield - UK*
Doç. Dr. Alper KARA *University of Hull - UK*
Dr. Sürhan ÇAM *University of Cardiff - UK*

ULUSAL DANIŞMA KURULU / NATIONAL ADVISORY BOARD

Prof. Dr. Ahmet Cevat ACAR Türkiye Bilimler Akademisi
Prof. Dr. Cihangir AKIN Yalova Üniversitesi
Prof. Dr. Yusuf ALPER Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Onur Ender ASLAN Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. İbrahim AYDINLI Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa AYKAÇ Kırklareli Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet BARCA Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
Prof. Dr. Aydın BAŞBUĞ İstanbul Gelişim Üniversitesi
Prof. Dr. Eyüp BEDİR YÖK
Prof. Dr. Erdal ÇELİK YÖK
Prof. Dr. Toker DERELİ Işık Üniversitesi
Prof. Dr. Gonca BAYRAKTAR DURGUN Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. E. Murat ENGİN Galatasaray Üniversitesi
Prof. Dr. Bülent ERDEM Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Nihat ERDOĞMUŞ Yıldız Teknik Üniversitesi
Prof. Dr. Halis Yunus ERSÖZ Gençlik ve Spor Bakanlığı
Prof. Dr. Seyfettin GÜRSEL Bahçeşehir Üniversitesi
Prof. Dr. Nükhet HOTAR Dokuz Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Erdal Tanas KARAGÖL Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Aşkın KESER Uludağ Üniversitesi
Prof. Dr. Muharrem KILIÇ Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Tamer KOÇEL İstanbul Kültür Üniversitesi
Prof. Dr. Metin KUTAL Gedik Üniversitesi
Prof. Dr. Adnan MAHİROĞULLARI Cumhuriyet Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet MAKAL Ankara Üniversitesi
Prof. Dr. Hamdi MOLLAMAHMUTOĞLU Çankaya Üniversitesi
Prof. Dr. Sedat MURAT Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Prof. Dr. Süleyman ÖZDEMİR Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi
Prof. Dr. Ahmet SELAMOĞLU Fenerbahçe Üniversitesi
Prof. Dr. Haluk Hadi SÜMER Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Dilaver TENGİLİMOĞLU Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. İnsan TUNALI Boğaziçi Üniversitesi
Prof. Dr. Fatih UŞAN Yıldırım Beyazıt Üniversitesi
Prof. Dr. Cavide Bedia UYARGİL İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Recep VARÇIN Ankara Üniversitesi

Prof. Dr. Erinç YELDAN İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
Prof. Dr. Kemalettin AYDIN Sağlık Bilimleri Üniversitesi
Prof. Dr. Yücel UYANIK Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Erdiñç YAZICI Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Oğuz KARADENİZ Pamukkale Üniversitesi
Dr. Gökçe OK İçişleri Bakanlığı

**Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazar(lar)ına aittir.
Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.**

*All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.
The published contents in the articles cannot be used without being cited.*

Görüntüleme Hizmetlerinde Çalışan Teknisyen ve Teknikerlerinin Mesleki Gelişim Hakkı ve Türkiye Mevzuatında Unvan Sorunları Açısından İrdelenmesi

Evaluation of Professional Development Rights and Title Denotation Issues of Technicians and Technikers Working in Radio-Imaging Services in Turkish Legislation

Ertunç Mega¹

Öz

Türkiye’de tıbbi görüntüleme hizmetlerinde çalışan teknisyen ve teknikerler yönelik düzenlemeler, günün koşullarına göre değişiklik arz etmektedir. Makalede bu değişiklikler değerlendirilmiş ve bu meslek erbabının mesleki gelişim hakkına yönelik sorunlar irdelenmiştir. Çalışmamızda, bu meslek grubunun, tekniker ve teknisyen şeklindeki isimlendirmelerinden başlayarak, mesleki gelişim hakkının gözetilmediği çeşitli unsurlar saptanmıştır. 2014 yılı itibariyle bu meslek grubunun lise seviyesinde eğitim görme olanağının kalmadığı ve eğitimin ön lisans seviyesinde verildiği bilinmektedir. Ancak, çoklukla iyonizan radyasyon içeren uygulamaların bahse konu olduğu bu meslek grubunun eğitim seviyesinin lisans seviyesine yükseltilmesi çalışmaları ihmal edilmiştir. Biri Fransızca, bir diğeri Almanca olan ve nihayetinde her ikisinin de aynı anlama geldiği teknisyen ve tekniker isimlendirmeleriyle çözüm üretmek geçici olup, esasen, uzun vadeli amaçlara ulaşma yönünde katkı verici de değildir. Bize göre, burada öncelik arz eden planlama, görüntüleme alanında teknolojiler yetiştirmek olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Tıbbi Görüntüleme Teknisyeni, Tıbbi Görüntüleme Teknikeri, Tıbbi Görüntüleme Teknologu, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi, Türkiye Meslek Sınıflama Sistemi

Abstract

In Turkey, regulations for technicians and technikers working conditions vary up to current conditions. In the article, we evaluated those modifications and highlighted the problems regarding the professional development rights of this medical profession. In the study we established many problematic issues beginning from title denotation to right to professional development. As is known to all, there is no opportunity for high school level education on the way to work as a radio-imaging technician since 2014, where an associate degree is the only way of training as technikers. By the way, the policy for advancing the education level up to bachelor’s degree has been neglected for

¹ Sağlık Hukuku Doktoru, Sağlık Yönetimi Uzmanı, Uzman Tabip, Fatih Sultan Mehmet EAH Baştabip Yardımcısı, İstanbul Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Sağlık Yönetimi Sözleşmeli Dr. Öğretim Görevlisi, drertuncmega@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9446-023X

Başvuru Tarihi:23.10.2021
Yayına Kabul Tarihi: 26.01.2022

years. Palliative solutions with two terms one in French as technician and the other in German as techniker, where both mean the same, are not contributive for long-term goals. In our opinion, priority to planning should be to train technologists in the field of imaging.

Key Words: Radio-Imaging Technicians, Radio-Imaging Technicians, Radio-Imaging Technologists, Turkish Qualifications Framework, Turkish Standard Classification Of Occupations

GİRİŞ

Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği'nin tıbbi görüntüleme teknisyen ve teknikerlerinin görev ve yetkilerinin düzenlendiği 141. maddesi, 23.03.2021 tarihinde yapılan yönetmelik değişikliği ile kaldırılmıştır (RG 24 Mart 2021, S. 31433). Maddenin kaldırılmasının neden olan süreç incelendiğinde, sebebin, tıbbi görüntüleme teknisyen ve teknikerlerinin iş ve görev tanımlarının, aynı anda cari iki farklı yönetmelikte, iki farklı şekilde düzenlenmiş olduğu mütalaa edilebilir. Bu fark en açık olarak radyoskopi uygulamalarında mevcuttur. Şöyle ki; yürürlükten kaldırılan madde ile radyoskopi işlemleri uzman tabibin yapması gereken işlerden olarak tanımlanmış ve tıbbi görüntüleme teknisyen ve teknikerlerinin bu görevi yapması engellenmiş idi. Aynı dönemde cari olan iş ve görev tanımlarını düzenleyen yönetmelikte (RG 22 Mayıs 2014, S. 29007) ise tıbbi görüntüleme teknisyen ve teknikerlerinin, uzman eşliğinde, radyoskopi uygulaması yapmasına cevaz verilmiş idi. Esasen her iki durumda da radyoloji teknisyen ve teknikerlerinin radyoskopi işlemlerini tek başına yapamayacağı açık olsa da, bu ifade şekilleri, uygulamada zorluk ortaya koymakta idi. An itibarıyla radyoskopi uygulamaları, uzman eşliğinde olmak şartı ile radyoloji teknisyen ve teknikerleri tarafından yapılabilir durumdadır.

Görüntüleme hizmetlerinde görev yapan tabip dışı sağlık personelinin mesleki isimlendirmeleri ile iş ve görev tanımları, 1219 numaralı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'da (TŞSTİDK), 06.04.2011 yılında yapılan değişikliğe kadar adsız düzenleyici işlemler vasıtasıyla yürütülmüştür (RG 26 Nisan 2011, S. 27916). Burada, 1936 yılında kabul edilen ve işçi sağlığı, iş güvenliği ve çalışma saatleri gibi hususların da içeriğinde düzenlendiği 3008 numaralı İş Kanunu'nun üç yıl sonrasında yürürlüğe giren Radyoloji, Radyom ve Elektrikle Tedavi Müesseseleri Hakkında Nizamname (RG 06 Haziran 1939, S. 4201) ile bu meslek grubunun özel düzenlemeleri haiz olduğunu da vurgulamak gerekmektedir. Altmışlı yıllarda bu meslek grubunda hizmet görenlere yönelik özel iş sağlığı ve güvenliği çalışmaları başlamış ve bu yönde İşçilerin İyonizan Radyasyonlara Karşı Korunması hakkında 115 sayılı Milletlerarası Çalışma Sözleşmesinin Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun (RG 23 Mart 1968, S. 12856) sonrasında, Uluslararası Çalışma Örgütü (UÇÖ, International Labour Organisation-ILO) Sözleşmesi onaylanmıştır (RG 25 Temmuz 1968, S. 12959). Bahse konu meslek grubunun iş sağlığı ve güvenliği meselesi Türkiye mevzuatında tüzük ve sair adsız düzenleyici metinlerle her daim gözetilmiştir. Türkiye'de an itibarıyla görüntüleme hizmetlerine görev yapan meslek mensuplarından teknisyenler eğitimlerini ortaöğretim seviyesinde tamamlayanlar, teknikerler ise ön lisans mezunu

olanlardır. Biz makalemizde, tıbbi görüntüleme hizmet kolunda çalışan teknisyen ve teknikerlerinin sağlık çalışanına yakışır iş bağlamında, farklı bir sorununu irdeleyeceğiz.

Makalenin ilk bölümünde, bu meslek grubunda çalışanların mesleki nitelikleri ve isimlendirmeleri üzerinde durulacak ve anılan personelin iş ve görev tanımlarına yönelik geçmiş ve meri mevzuat incelenecektir. İkinci bölümde, evrensel ve yerel mesleki sınıflama sistemleri ile Türkiye açısından yeterlilikleri çerçevesi de incelenecek ve karşılaştırılacaktır. Makalede, görüntüleme hizmetinde çalışan teknisyen ve teknikerler; unvanları, mevcut işgücü durumu, hasta güvenliğindeki rolleri ve mesleki gelişim hakları yönünden tartışılacak ve bu meslek grubunun mesleki gelişim hakkının yerine getirilmesi için yapılması gereken düzenlemelerin kapsamı hakkında görüş bildirilecektir.

1. Görüntüleme Hizmet Kolunda Tabip Dışı Çalışanların Türkiye Mevzuatında Mesleki Nitelikleri Yönünden Düzenlemeler

Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim gerek Osmanlı Devleti gerekse Türkiye Cumhuriyeti dönemlerinde üzerinde durulan bir konu olmuştur. Özellikle Tanzimat sonrası dönemde bu yönde öğretim faaliyetlerine başlanmış, Cumhuriyet sonrası dönemde ise geliştirilmiştir. Sağlık meslek mensupları özelinde incelendiğinde, 1843 yılında başlatılan ebelik eğitimi ve 1892 yılında açılan Aşı Memurları Mektebi Osmanlı Devleti dönemindeki gelişmelerdir. 1925 yılında açılan Hastabakıcı Mektebi ve Hemşirelik Okulu, 1937 yılında açılan köy ebe okulları, 1946 yılında açılan hemşire laborant okulları, 1961 yılında açılan sağlık meslek liseleri, 1978 yılında açılan Laborant Meslek Lisesi ise Cumhuriyet sonrası dönemdeki gelişmelerdir (Özer, 2019:5-10). Bu gelişmelerin somut amacı ise tabip dışı sağlık meslek mensuplarının yetiştirilmesidir (Özgüven, 1987:194).

Türkiye’de radyoloji teknisyeni yetiştirmek amacıyla, 1946 yılında, Sağlık Memurları Okulu kurulmuş, bu okul 1961 yılında dört yıllık eğitim vermeye başlamış ve ismi Ankara Yenişehir Sağlık Koleji olarak değiştirilmiştir. Tıbbi görüntüleme teknikeri yetiştirmek amacıyla ilk ön lisans programları 1985 yılında Hacettepe ve Uludağ Üniversitelerinde açılmış, bunu Dokuz Eylül ve Marmara Üniversiteleri takip etmiştir (Akyurt, 2017:32).

Tıbbi görüntüleme teknisyen ve teknikerlerinin ilk mesleki tanımlamaları radyoloji teknisyeni sağlık memuru şeklinde olmuştur. Bu isimlendirme Radyoloji ve Tedavi Laboratuvarı Teknisyeni Sağlık Memurlarının Görev ve Yetkileri Hakkında Yönetmelik (RG 27 Haziran 1967, S. 12632) ile düzenlenmiştir. Radyoloji teknisyeni sağlık memuru, Yönetmelik’in 1. maddesinde, “Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca kurulmuş ve kurulacak olan Meslekî Öğretim Müesseselerinin Radyoloji ve Laboratuvar Teknisyeni bölümünden veya adı geçen Bakanlıkça denklikleri kabul edilen resmî ve özel öğretim müesseselerinin bu bölümlerinden mezun olanlara Radyoloji ve Tedavi Laboratuvarı Teknisyeni Sağlık Memuru adı verilir.” şeklinde tanımlanmıştır.

İlk kez 1973 yılında çıkarılan Yataklı Tedavi Hizmetleri İşletme Yönetmeliği’nde (RG 26 Kasım 1973, S. 14724), görüntüleme hizmetlerinde çalışan tabip dışı sağlık görevlilerinin mesleki nitelikleri her ne kadar belirtilmemiş olsa da; radyasyon fizikçisi, röntgen teknisyeni, radyoterapi teknisyeni, röntgen teknisyen yardımcısı ve radyoterapi teknisyen yardımcısı olarak beş grup şeklinde yer bulmuştur. Bu grupların görev

tanımları ise ilgili maddelerde yapılmıştır. Bunlardan radyasyon fizikçisi tıbbi hizmetlerde çalışanların düzenlendiği beşinci bölümde, diğer gruplar ise tıbbi teknisyen ve yardımcılar şeklinde gruplandırılan altıncı bölümde düzenlenmiştir. Bu görevlerde çalışanlardan kimilerinin mesleki nitelikleri ise 1979 yılında yapılan değişiklik (RG 16 Ocak 1979, S.16521) ile belirlenmiştir. Bu değişiklik ile mesleki nitelikleri tanımlanan gruplar röntgen teknisyen yardımcısı ve radyoterapi teknisyen yardımcı olmuştur. Yönetmelikle, röntgen ve radyoterapi teknisyen yardımcısı olarak görev yapmak belirli kursları almak ve belirli sınavlardan geçmek ölçütlerine bağlanmıştır. Görüntüleme hizmetlerinde çalışan tabip dışı sağlık görevlilerinden sağlık fizikçisinin mesleki niteliklerinin yönetmelik ölçütünde düzenlenmesi ise yardımcılara yönelik düzenlemelerden dört yıl sonra yapılmıştır. 1973 tarihli yönetmeliği yürürlükten kaldıran ve 1983 yılında çıkarılan Yataklı Tedavi Kurumları İşletme Yönetmeliği (RG 13 Ocak 1983, S. 17927 Mükerrer) ile radyasyon fizikçisinin niteliği, tercihan ders programında sağlık fiziği dersi görmüş yüksek fizik mühendisi olarak saptanmıştır.

Görüntüleme hizmetlerinde görev yapan tabip dışı sağlık personelinin mesleki niteliklerinin kanun nezdinde düzenlenmesinin 2011 yılında yapıldığını ifade etmiş idik. 6225 numaralı Kanun'un (RG 26 Nisan 2011, S. 27916) 9. maddesi ile TŞSTİDK'ye eklenen Ek 13. maddeyle sağlık fizikçisi, radyoterapi teknikeri, mamografi teknikeri, tıbbi görüntüleme teknikeri ve tıbbi görüntüleme teknisyeni meslek gruplarının mesleki nitelikleri düzenlenmiştir. 2014 yılında 6514 numaralı Kanun'un (RG 18 Ocak 2014, S. 28886) 24. maddesi ile TŞSTİDK'nin Ek 13. maddesi değiştirilmiştir. Bu değişiklik mesleki niteliklerin belirlenmesi açısından tıbbi görüntüleme, radyoterapi ve mamografi teknikerleri açısından meslek yüksekokulları ifadesinin ön lisans seviyesindeki ifadesiyle değiştirilmesi olarak somutlaşmıştır.

2. Görüntüleme Hizmet Kolunda Görev Yapan Teknisyen ve Teknikerlerin Mesleki İsimlendirme Sorunu

2.1. Genel Olarak

Uğurlu ve Ege, dini danışmanlık mesleği hakkında, mesleki isimlendirme konusundaki çalışmalarında, Danziger'e atfederek, bir ismin içeriğinin amaç ve yöntemi en yakın biçimde yansıtmasının gerekliliğini, bu isimlendirmenin muhtemel belirsizlikleri ortadan kaldırmasının önemini ve ismin kendisi hakkında uygun soruları sordurabilme kapasitesinin mevcudiyetini vurgulamıştır (Uğurlu, Ege, 2018:1058). İpbüker ise çalışmasında, bu kez harita ve kadastro mesleği özelinde, teknoloji temelli hizmetlerin içinde bulunduğu çağda destek verdikleri bilim dalını temsil ettiklerini ve mesleki isimlendirmelerin kişi, kurum ya da kurulların bir eylemi olmasına karşın, esasen, bir birikimin sonucu olduğunu vurgulamıştır (İpbüker, 2008:43). Atfettiğimiz yazarlar meseleyi her ne kadar kendi meslekleri boyutunda değerlendirmiş olsalar da bu sorun, görüntüleme hizmetlerinde görev yapan teknisyen ve teknikerlerde de mevcuttur ve mesleğin isimlendirilmesi konusunda bir karmaşa olduğunu söylemek kastı aşan bir ifade olmayacaktır.

Vurgulanmaya çalıştığımız karmaşaya en somut örnek olarak, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü Personel Daire Başkanlığının 06.06.2020 tarihinde yayınladığı 4/B Sözleşmeli Personel Alım İlanı gösterilebilir (İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü 4/B Sözleşmeli Personel Alım İlanı, 2021). Bahse konu ilanın RT1 koduyla ve röntgen teknisyeni unvanı ile alınması planlanan sağlık mensupları için radyoloji ön lisans

programından mezun olmak şartı getirilmiştir. Aynı ilanda DS5 koduyla alınması planlanan radyoloji teknisyenleri için ise, bu kez, sağlık meslek liselerinin radyoloji bölümünden mezun olmak şartı getirilmiştir. Esasen, bu karmaşa sadece anılan üniversite temelinde eleştirilmesi gereken bir durum olmayıp, sair alanlarda da ortaya çıkmaktadır. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi² (TYÇ) (Mesleki Yeterlilik Kurumu 2021a; 2016b) ve Türkiye Meslek Sınıflama Sistemi (TMSS) konularında da sınıflandırma da uyumsuzluklar mevcuttur ki bu husus makalenin ilerleyen bölümlerinde irdelenecektir.

Teknik eğitim bağlamında üç meslek grubundan bahsedilmektedir. Bunlar teknisyen, tekniker ve teknolog olarak tanımlanır. Teknisyen Fransızca kökenli *technicien* kelimesinden, tekniker ise Almanca kökenli *techniker* kelimesinden Türkçeye geçirilmiştir (CEDEFOP, 2015:41; Aktaş, 2007:526-527). Bir Türkçe sözlükte teknisyen, bir işin teknik yönüyle uğraşan ve bu hususta yetiştirilmiş ve ustalaşmış kimse, tekniker ise bir işin bilim yönüyle değil uygulaması ile ve pratik yönüyle uğraşan kimse şeklinde tanımlanmıştır (Ayverdi, 2005:3092). Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise hem teknisyen hem de tekniker kelimeleri teknikçi şeklinde tanımlanmıştır (Güncel Türkçe Sözlük, 2021). Teknologlar ise eğitimlerini lisans seviyesinde tamamlamış, sadece görüntüleme işlemlerinde görev almayıp, teşhise de katkı verebilen, yardımcı radyolog olarak görev yapabilen meslek uzmanlarıdır (Association for Medical Imaging Management, 2020:1).

Karslıoğlu, bir makalesinin başlığını, kendi mesleği özelinde, mesleki isimlerinin öngörülen reformlar çerçevesinde ne kadar taşıyıcı olduğunu sorgularken de (İpbüker, 2008:43); Kaplan, bir memlekette ilim ve tekniğin ancak hakiki ilim adamları ve teknisyenlerle ileri gideceğini vurgularken de (Kaplan, 2016:44-45) sorunun önemini işaret etmişlerdir. Bize göre de görüntüleme hizmetlerinde çalışan teknisyen ve teknikerlerin iş ve meslek tanımları önemlidir ve bu sorun hâlen çözülmüş durumda değildir.

Bize göre, görüntüleme hizmetlerinde çalışan teknisyen ve teknikerlerin mesleki niteliklerinin saptanması yönünde Türkiye’de yapılan mevzuat değişikliklerinin iki önemli nedeni olmuştur. Bu tanımlamalar önceleri hizmet sunumuna yönelik görevlendirmeleri sağlayabilmek amacıyla yapılmıştır. İkinci neden ise anılan meslek grubunda faaliyet gösteren tüm meslek mensuplarının, en az, ön lisans programından mezun olmasının sağlanabilmesi amacıdır. Bu ikinci neden, T.C. Milli Eğitim

² Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ); Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumlu olacak şekilde tasarlanan; ilk, orta ve yükseköğretim dâhil, mesleki, genel ve akademik eğitim ve öğretim programları ve diğer öğrenme yollarıyla kazanılan tüm yeterlilik esaslarını gösteren ulusal yeterlilikler çerçevesini ifade etmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşları, işçi ve işveren sendikaları, meslek örgütleri ve ilgili sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği içerisinde, ulusal ve uluslararası uzmanlar ile akademisyenlerin katılımıyla hazırlanan “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” Bakanlar Kurulunun 2015/8213 sayılı Kararıyla 19 Kasım 2015 tarihli ve 29537 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Yönetmelik gereğince hazırlanan Türkiye Yeterlilikler Çerçevesine Dair Tebliğ ve eki ise 02.01.2016 tarih ve 29581 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Anılan yönetmelik ile ülkemizdeki mevcut yeterliliklerin kapsamlı bir şekilde bir araya getirilmesi, yeterliliklerin kalitesinin artırılması, hayat boyu öğrenmenin yaygınlaştırılması ve sistemli bir şekilde desteklenmesi, ulusal ve uluslararası şeffaflığın ve tanınabilirliğin en üst seviyede karşılanması ve toplumun tüm bireyleri için eğitim ve istihdam fırsatlarının yaratılması hedeflenmektedir.

Bakanlığının 27.06.2014 tarihli talimatında³ ve özel ortaöğretim kurumlarına yönelik, “2014-2015 eğitim ve öğretim yılından itibaren hemşirelik alanı, acil sağlık hizmetleri alanı acil tıp teknisyenliği dalı, anestezi ve reanimasyon alanı anestezi teknisyenliği dalı, radyoloji alanı radyoloji teknisyenliği dalı, diş protez alanı diş protez teknisyenliği dalları kademeli olarak kapatılmış olacağından...” şeklinde yer bulan metin ile, kanımızca, somutlanabilir hâldedir. Gerek ilk nedenin gerekse ikinci nedenin, dönemsel gerekliliği ve bu hususta yapılan değişikliklerin anılan meslek grubuna ve sağlık sektörüne getirdiği katkılarının ya da ortaya çıkardığı olumsuzlukların tartışılması makalenin sınırlılıklarındandır. Ancak, görüntüleme hizmetlerinde çalışan teknisyen ve teknikerlerin 21. yüzyıl itibariyle somut mesleki durumlarının irdelenmesi son derece önemlidir. Bu önem ise, esasen, sağlık sektörü ya da hizmet sunumunun temel amacı olan, genelde kaliteli sağlık hizmeti özelde ise hasta güvenliği hususundaki en önemli ilkeye dayanır. Bu ilke ise sağlık hizmet sunumunun bütüncülüğüdür.

Sağlık hizmet sunumunun bütüncülüğü, Alma Ata 1978 Bildirgesi’nde “sağlık hizmetlerinde ekip anlayışı, hizmetlerde bütüncül (holistik) yaklaşım, hekim dışı personelin önemi” ifadeleriyle (Öztek, Z. 2018:45), Astana 2018 Bildirgesi’nde ise “kurum içinde ve alanda disiplinler arası bir ekip içinde temel sağlık hizmetleri için çalışacak uygun becerilerle donatılmış ehil sağlık insan gücünü eğitime, istihdam etme ve sürekliliğini sağlama” ifadeleriyle (Öztek, Z. 2018:42) vurgulanmıştır. Sargutan, sağlık hizmet sunumunun dört temel unsurundan birisi ve olmazsa olmaz olarak sağlık insangücünü işaret etmiş ve insangücünün en önemli parçasının tabipler olduğunu ifade etmiştir. Bu ifadeyi ise kendi deyimiyle çok genel söyleyerek “Tabip yoksa sağlık hizmeti de yoktur.” şeklinde vurgulamıştır (Sargutan, 2006:47). Biz bu görüşe katılmadığımızı, kaliteli sağlık hizmet sunumunda her bir sağlık personelinin eşit önemi haiz olduğu düşüncesiyle eleştirirken, tabibin yokluğu gibi somutlaşması son derece şüpheli bir vurgunun da karşısında olduğumuzu ifade etmek isteriz. Burada aynı görüşte olduğumuz yaklaşım, ABD Çalışma Bakanlığı Genel Sekreteri James P. Mitchell ve Kadın Ofisi Direktörü Alice K. Leopold’un 1950-60 yılları arasında üç baskı yapmış kitabındaki, “Sadece bir hasta için dahi bir tıbbi ekip, profesyonel bir hemşire ve hemşire yardımcısı ile iş terapisti, fizyoterapist ve röntgen teknisyeni gibi çalışanlar tarafından desteklenen müdavi tabip ve bir ya da daha fazla uzman tabip tarafından oluşturulan ve hasta ile dolaysız temas hâlinde bulunanlardır.”⁴ şeklinde tanımlanmış ifadedir (Mitchell, Leopold, 1958:1).

Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) iş ve meslek kavramını aşağıdaki şekilde açıklamaktadır.

İş kavramı geniş anlamda belirli bir amaca yönelik her türlü faaliyeti tanımlamak için kullanılmakla birlikte, Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması (USMS, International Standard Classification of Occupations-ISCO) tarafından, daha dar bir anlamda, bir kişinin işgücü piyasasında kendi hesabına veya bir işverene bağlı olarak yürüttüğü görev veya sorumluluklar bütünü tanımlamak için kullanılmaktadır. İş, kişilerin istihdam edildiği

³ T.C. Milli Eğitim Bakanlığının 27.06.2014 tarih, 95178074/405.01/2680715 Sayılı Talimat Yazısı için bkz. Web: http://ookgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_06/06022741_anadolu_saglik_meslek_lise_ri_staj_uygulamasi_yazisi_27_06_2014.pdf (Erişim: 19 Mayıs 2021).

⁴ İfadenin özgün dildeki hâli “A medical ‘team’ for only one patient may consist of the attending physician and one or more specialized physicians, of a professional nurse, supplemented by or assisted by a practical nurse or nurse aide, and also of such specially trained medical personnel as an occupational therapist, a physical therapist, and an X-ray technician all of whom become known to the patient, with whom direct contact is made.” şeklindedir.

pozisyonu veya çalışma durumunu ortaya koyan bir kavram olup eğitim veya kariyer düzeyi, sahip olunan yeterlilikler, kuruluşların organizasyon yapılarındaki farklılıklar ile kurumsal ihtiyaçlar işlerin nitelik ve nicelik açısından sürekli değişmesine neden olmaktadır. İstihdam profilindeki bu değişimi daha öz ve istikrarlı bir şekilde ortaya koymak için ise meslek kavramı kullanılmaktadır. Meslek kavramı USMS tarafından ana görev veya sorumlulukları yüksek düzeyde benzerlik gösteren işleri ve iş unvanlarını bir bütün olarak tanımlamak için kullanılmaktadır. İş kavramında temel olarak bir zaman kısıtı söz konusudur ve yapılan işler işgücü piyasasında işlev, ortam ve hizmet bakımından ihtiyaç duyulan farklılığa bağlı olarak şekillenmektedir (MYK, 2020:4).

Özgül, 1987 yılında yayınladığı ve ülkemizin üst seviye teknisyen ihtiyacı ve eğitimi konu alan makalesinde (1987:191-193) çok önemli bir sorunu on yıllar önce görürken yaptığı beceri seviyesi temelli inceleme, USMS'nin meslek sınıflamasındaki esas başvuru ölçütü olup, Türkiye için planlanan TMSS ile de bu temel kavram üzerinden ayırım yapılmaktadır. TMSS ile mesleki sınıflama, beceri seviye ve beceri uzmanlaşması şeklinde iki temel boyut üzerine oturtulmuştur ve bu temel boyutlar ile meslek ve işler hiyerarşik gruplara ayrılmıştır (Mesleki Yeterlilik Kurumu,2020:5).

2.2. Mesleki Sınıflama Sistemleri

Evrensel olarak iktisadi faaliyetlerde mesleki sınıflamalar üç temel sistem üzerinden yapılmaktadır. Kullanılan bu sınıflama sistemleri; iktisadi faaliyetler açısından Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin Sınıflandırılması (Nomenclature des Activités Économiques dans la Communauté Européenne-NACE), eğitim seviyesi açısından Uluslararası Standart Eğitim Sınıflandırması (USES, International Standard Classification of Education-ISCED) ve mesleki farklılıklar açısından ise USMS olarak sıralanabilir (CEDEFOP, 2014:57).

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Organizasyonu (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization-UNESCO) tarafından geliştirilen USES, eğitim istatistiklerinin ve karşılaştırılabilir göstergelerin toplanması, derlenmesi ve bunların gerek ulusal gerek uluslararası seviyede sunumu amacıyla tasarlanmıştır. USES, uluslararası seviyede karşılaştırma yapmada ve ulusal seviyede ise planlama ve değerlendirmelerde kullanılan bir araçtır (Toprak, Kol, Şengül ve Erdoğan, 2019:139).

Meslek sınıflama sistemleri bir ülkedeki iş veya mesleki faaliyetlerin sistematik ve hiyerarşik bir şekilde sınıflarken, istihdam, sosyal güvenlik gibi alanlarda işgücünün sistematik bir şekilde izlenmesi ve kayıt altına alınması, işgücü istatistiklerinin toplanması, mesleki bilgi sistemlerinin oluşturulması gibi alanlarda kaynak bilgi teşkil eder. Sınıflama sistemleri, kişilere ve kurumlara meslekler, mesleklerin yeterlilik seviyeleri ve dâhil oldukları sektör kapsamı ve benzeri konularda da doğru ve tutarlı bilgi kaynakları olup, istihdam piyasasında çalışanlar arasındaki görev, yetki ve sorumluluk ilişkisinin de daha kolay bir şekilde ortaya konulması, bu sayede iş/görev tanımlarının oluşturulması, ücret sistemlerinin uygulanması ve benzeri konularda ilgili taraflara bilgi sağlanması hususlarında da işlevseldirler (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:1).

2.2.1. Uluslararası standart meslek sınıflaması

UÇÖ tarafından oluşturulan USMS, meslekler hakkında uluslararası iletişimi kolaylaştırabilmek, mesleki verileri bilimsel veri hâline dönüştürebilmek ve oluşturulmuş standartların küresel ölçekte kullanımına olanak sağlamak yönünde önemli bir yapıdır (ILO, 2012:9). USMS'nin temel geliştirilme amaçlarından birisi ise uluslararası seviyede işgücü piyasaları arasında karşılaştırma yapabilmek ve ortak istatistiki veri üretmek yoluyla ülkelere doğrudan kullanabilecekleri veya kendi sınıflama sistemlerini geliştirirken esas alabilecekleri çerçeve bir yapı sunmak şeklinde tanımlanmıştır (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:i-2).

Meslek sınıflama sistemlerini kullanan ülkeler ABD, Almanya, Fransa ve Japonya gibi kendine özgü sınıflama sistemine sahip ülkeler; Kanada, İngiltere, Hindistan, İsveç gibi USMS'nin sınıflama yapısı üzerinde ekleme ve çıkarma şeklinde kısmi değişiklikler yaparak kendi ihtiyaçlarına uygun bir şekilde yeniden düzenleyen ülkeler ve Türkiye ve sair Asya ülkelerinin yöntemi olan USMS'yi değiştirme yapmaksızın kullanan ülkeler olarak 3 grup altında değerlendirilebilir. USMS'nin Türkiye'de kullanımı ile ilgili çalışmalar Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılmaktadır. Kurumun bugüne kadar yaptığı istatistik çalışmaları sonucunda, bu sisteme uygun bir şekilde tespit edilmiş ve sınıflandırılmış yaklaşık on bir bin iş veya meslek unvanı tespit edilmiştir. Türkiye İş Kurumu (İŞKUR) Türkiye'de USMS'yi doğrudan kullanan bir diğer kurumdur. Anılan kurum tarafından işgücünün kayıt altına alınması ve izlenmesi ile işgücü piyasasındaki iş, meslek ve unvanlar hakkında kişi ve kurumlara bilgi sunmak amacıyla oluşturulan Türk Meslekler Sözlüğü'nün çerçeve yapısının oluşturulmasında da USMS doğrudan esas alınmıştır. Kurum tarafından yapılan saha çalışmaları ile kişi ve kuruluşlar tarafından iletilen talepler doğrultusunda, 2021 yılı itibarıyla, yaklaşık yedi bin iki yüz iş ve meslek unvanı uluslararası sınıflama sistemi içinde kodlanmıştır (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:i-2).

UÇÖ'nün mesleklerin standartlaştırılması çalışmaları, kuruluş yıllarında başlamıştır. Özellikle 1952 yılında hazırlanan ve 1954 yılında geçici onay alan liste önemlidir. Bahis konusu liste 1958 yılında onaylanmıştır. Uluslararası Standart Meslek Sınıflaması (USMS-58/ISCO-58) olarak bilinen standart bin yedi yüzden fazla mesleği tanımlar (ILO, 1958:1-17). 1987 yılında kabul edilen ve onaylanan USMS-88 ise benzer meslekleri gruplayarak, beceri seviyesi ve uzmanlaşma kavramlarını da içermesi nedeniyle öncül standartlardan farklılık arz etmektedir. UÇÖ tarafından 2008 yılında yürürlüğe konulan USMS-08 ise bir önceki sınıflamanın güncellenmesidir (ILO, 2012:5). USMS-88 ve USMS-08 güncellemelerindeki ana neden sağlık hizmet sunumunda kapsamın genişlemesi; amaç ise genişleyen ve kapsamı artan sağlık iş kolunda mesleklerin detaylı sınıflandırılması, sınıflamanın Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ, World Health Organization-WHO) verilerinde de kullanılabilmesinin sağlanmasıdır (ILO, 2012:5,6,28).⁵

⁵ USMS-88 ve USMS-08 güncellemelerindeki amaçlardan biri olan genişleyen ve kapsamı artan sağlık iş kolunda mesleklerin detaylı sınıflandırılması, sınıflamanın DSÖ verilerinde de kullanılabilmesi açısından önemlidir. Ana grup 2 ve ana grup 3'te sırasıyla sağlık meslek mensupları ve yardımcı sağlık meslek mensupları tanımlanmıştır. Ana grup 2'de sağlık meslek mensupları; tabip, uzman tabip, hemşire, ebe, geleneksel ve tamamlayıcı tıp uzmanı, tıp teknisyeni, veteriner tabip, diş tabibi, eczacı, çevre gözetimi uzmanı, iş sağlığı uzmanı, fizyoterapist, beslenme ve diyetetik uzmanı, odyolog, konuşma terapisti, optometrist, optisyen ve başka yerde belirtilmemiş sağlık meslek mensupları olarak tanımlanmıştır. Ana grup 3'te

2.2.1.1. Beceri seviyesi altında sınıflama

Beceri seviyesi belirli bir iş hakkındaki görevlerin kapsam ve karmaşıklık yönünden seviyesini tanımlar. Her bir beceri seviyesi; seviyenin gerektiği belli başlı görev veya sorumlulukların neler olduğu, kapsam ve karmaşıklık seviyeleri, sahip olunması gereken bilgi ve beceriler ve bu bilgi ve becerilerin elde edilme yolları ve seviye kapsamında ne tür mesleklerin yer aldığı örnekleriyle dört ana beceri grubuyla tanımlanmıştır (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:5-7). Sınıflamanın ana gruplandırmaları beceri seviyesi esas alınarak yapılmıştır. Bu dört beceri seviye grubu on adet ana meslek sınıflama grubuna bölünmüştür (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:8).

USMS-08 ile dört seviyeli bir hiyerarşik sınıflama ölçütü altında dört yüz otuz altı meslek grubu sınıflandırılmıştır. Meslekler on ana gruba bölünmüştür. Bu ana gruplar; yöneticiler, meslek uzmanları, teknisyenler ve yardımcı meslek uzmanları, büro işlerinde çalışanlar, hizmet ve satış işlerinde çalışanlar, tarım, su ürünleri ve ormancılık işlerindeki vasıflı çalışanlar, esnaf ve zanaatkarlar, tesis ve makine operatörleri ve montajcılar, nitelik gerektirmeyen meslekler ve silahlı kuvvetlerle ilgili meslekler olarak tanımlanmıştır (ILO, 2012:32).

USMS’de beceri sınıflamasında görüntüleme hizmetlerinde çalışan teknisyenler, ortaöğretim programları ile kazandırılan 2. Beceri Seviyesi’nde tanımlanmak durumundadırlar. Ancak ülkemizde yapılan sınıflandırma çalışmalarında teknisyen unvanlı mesleklerin teknikerlerle birlikte USMS’nin 3. Beceri seviyesinde sınıflandırıldığı görülmektedir (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:7). USMS’nin 2. Beceri Seviyesi’nin özellikleri aşağıda belirtilmiştir:

Bu seviyede yer alan meslekler, makine ve elektronik ekipmanların operatörlüğünün yapılması, araç sürücülüğü, elektronik ve mekanik ekipmanların bakım ve onarımı; bilginin kullanımı, düzenlenmesi ve saklanması gibi görevler yürütürler (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:7).

Bu seviyedeki meslekler çoğunlukla güvenlik talimatları gibi bilgi kaynaklarını okuyabilmeyi, tamamlanmış işlerin kayıtlarını hazırlayabilmeyi, basit matematiksel hesaplamaları doğru bir şekilde yapabilmeyi gerektirmektedir. Bu seviyede yer alan birçok meslek, nispeten ileri seviyede okuma yazma ve matematik becerileri ile iyi iletişim becerilerini gerektirmektedir. Bazı mesleklerde söz konusu beceriler mesleğin önemli bir bölümü için gereklidir. Bu seviyedeki birçok meslek yüksek düzeyde el becerisi gerektirmektedir (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:7).

Bu seviyede yer alan meslekler için gerekli bilgi ve beceriler, genellikle bir ortaöğretim programının tamamlanmasıyla (ISCED 2-3-4) elde edilebilir, söz konusu programlar mesleki eğitimin iş başı eğitim ile birlikte uygulanabildiği bir kapsamda sunulabilir. Bazı meslekler için gerekli bilgi ve beceriler ortaöğretim sonrası mesleğe özgü bir eğitim

yardımcı sağlık meslekleri mensupları; tıbbi görüntüleme teknisyeni, tıbbi uygulama cihazı teknisyeni, laboratuvar teknisyeni, eczacılık teknisyeni, tıbbi protez teknisyeni, diş protez teknisyeni, ebe yardımcısı, hemşire yardımcısı, geleneksel ve tamamlayıcı tıp yardımcısı, veterinerlik teknisyeni, veteriner yardımcısı, diş tabibi yardımcısı, diş terapisti, tıbbi kayıt ve sağlık bilgi teknisyeni, toplum sağlığı çalışanı, gözlükçü, fizyoterapi teknisyeni, fizyoterapist yardımcısı, tıp yardımcısı, sağlık denetçisi, sağlık denetçisi yardımcısı, ambulans çalışanı ve başka yerde sınıflandırılmamış yardımcı sağlık profesyonelleri olarak yer almıştır. Sağlık hizmetlerinde kişisel bakım hizmeti çalışanları ana grup 5 altında tanımlanmıştır. Sağlık hizmetleri yöneticileri ile yaşlı bakım hizmetleri yöneticileri ise ana grup 1 altında tanımlanmıştır.

sonucunda da elde edilebilir. Bazı mesleklerde de örgün eğitim yeterliliklerinin yerine deneyim ve iş başı eğitimi de yeterli olabilmektedir (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:7).

Bu seviyede yer alan mesleklere; kasaplar, otobüs şoförleri, sekreterler, muhasebe elemanları, dikiş makinesi operatörleri, terziler, mağaza satış görevlileri, polisler, kuaförler, elektrik tesisatçıları, motorlu araç tamircileri gibi meslekler örnek olarak verilebilir (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:7).

USMS beceri sınıflamasında görüntüleme hizmetlerinde çalışan teknikerler 3. Beceri Seviyesi'nde tanımlanmışlardır (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:6). Bu beceri seviyesinin özellikleri aşağıda belirtilmiştir:

Bu seviyede bir uzmanlık alanında kapsamlı olgusal, teknik ve işlemsel bilgiye dayalı olarak karmaşık nitelikte teknik ve uygulamalı görevler gerektiren meslekler yer alır. Bu meslekler, sağlık, güvenlik ve ilgili düzenlemelere uyumun sağlanması, belirli projeler için ihtiyaç duyulan işçilik ve malzemenin ayrıntılı miktar ve maliyet tahminlerinin hazırlanması, diğer çalışanların faaliyetlerinin koordinasyonu, gözetimi ve programlanması gibi görevler yürütürler (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:6).

Bu seviyedeki meslekler genellikle üst düzeyde okuma yazma ve matematik becerileri ile iyi düzeyde iletişim becerilerini gerektirmektedir. Söz konusu beceriler, karmaşık nitelikte yazılı materyalleri anlamayı; ayrıntılı raporlar hazırlamayı ve zor durumlarda sözlü iletişim kurmayı içermektedir (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:6).

Bu seviyede yer alan meslekler için gerekli bilgi ve beceriler, genellikle ön lisans düzeyinde programların tamamlanmasıyla (ISCED-Grup 5b, 1-3 yıl) elde edilebildiği gibi, bazı durumlarda kapsamlı bir iş deneyimi veya uzun süreli işbaşı öğrenme süreci sonucunda da elde edilebilir (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:6).

Bu seviyede yer alan mesleklere; mağaza müdürleri, tıbbi laboratuvar teknik personeli, hukuk sekreterleri, ticari satış temsilcileri, tıbbi teşhis radyografçıları, bilgisayar destek teknik personelleri, yayım ve kayıt teknik personelleri gibi meslekler örnek olarak verilebilir (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:6).

2.2.1.2. Uzmanlaşma seviyesi altında sınıflama

Uzmanlaşma seviyesi, herhangi bir beceri seviyesi altındaki ana meslek sınıflama gruplarının hiyerarşik bir şekilde sınıflanmasını işaret eder. Burada, ana gruplar; alt-ana gruplar, geniş kapsamlı gruplar ve birim gruplar şeklinde ayrılmaktadır. Her bir alt grubun kapsamı belirlenirken; ihtiyaç duyulan bilgi alanı, kullanılan araç, gereç, ekipman ve malzeme, ürün veya hizmet türleri gibi ayrımlara göre becerilerdeki uzmanlaşma esas alınmaktadır (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:10-11).

Ana grup 2 ve ana grup 3'te sırasıyla sağlık meslek mensupları ve yardımcı sağlık meslek mensupları tanımlanmıştır. Ana grup 2'de sağlık meslek mensupları; tabip, uzman tabip, hemşire, ebe, geleneksel ve tamamlayıcı tıp uzmanı, tıp teknisyeni, veteriner tabip, diş tabibi, eczacı, çevre gözetimi uzmanı, iş sağlığı uzmanı, fizyoterapist, beslenme ve diyetetik uzmanı, odyolog, konuşma terapisti, optometrist, optisyen ve başka yerde belirtilmemiş sağlık meslek mensupları olarak tanımlanmıştır. Ana grup 3'te yardımcı sağlık meslekleri mensupları; tıbbi görüntüleme teknisyeni, tıbbi uygulama cihazı teknisyeni, laboratuvar teknisyeni, eczacılık teknisyeni, tıbbi protez teknisyeni, diş protez teknisyeni, ebe yardımcısı, hemşire yardımcısı, geleneksel ve tamamlayıcı tıp yardımcısı, veterinerlik teknisyeni, veteriner yardımcısı, diş tabibi yardımcısı, diş terapisti, tıbbi kayıt ve sağlık bilgi teknisyeni, toplum sağlığı çalışanı, gözlükçü, fizyoterapi teknisyeni, fizyoterapist yardımcısı, tıp yardımcısı, sağlık

denetçisi, sağlık denetçisi yardımcısı, ambulans çalışanı ve başka yerde sınıflandırılmamış yardımcı sağlık profesyonelleri olarak yer almıştır. Sağlık hizmetlerinde kişisel bakım hizmeti çalışanları ana grup 5 altında tanımlanmıştır. Sağlık hizmetleri yöneticileri ile yaşlı bakım hizmetleri yöneticileri ise ana grup 1 altında tanımlanmıştır (ILO, 2012:5,6,28).

2.2.2. Türkiye meslek sınıflama sistemi (TMSS)

TMSS kod yapısının ilk kısmı USMS-08'in ana grup, alt-ana grup, grup ve birim gruplardan oluşan dört seviyeli hiyerarşik yapısından oluşmaktadır. USMS kapsamında; on ana grup, kırk üç alt-ana grup, yüz otuz geniş kapsamlı grup ve dört yüz otuz altı birim grup şeklinde kategorik sınıflama birimleri bulunmaktadır. USMS-08 içindeki her ana grup tek haneli bir kodla (1-9 arasında), ana gruplar altında yer alan alt-ana gruplar ana grup koduna bir rakam eklenerek (11-96 arasında), alt-ana gruplar altında yer alan gruplar alt-ana grup koduna bir rakama eklenerek (111-962 arasında) ve gruplar altında yer alan en küçük seviyedeki kodlama birimi olan birim gruplar için de ilgili grup koduna bir rakam eklenerek (1111-9629 arasında) kodlanmıştır. TMSS Kodları'nda USMS-08'in en küçük seviyedeki (4. Düzey) kodlama birimi olan birim grup kodları esas alınmıştır (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:13).

Ülkemizde de USMS kapsamında İŞKUR ve TÜİK tarafından bugüne kadar yapılan çalışmalar temel olarak sınıflama, yani ilk kısım grupları altında iş ve meslek unvanlarının sınıflaması, ile sınırlı tutulmuştur. TMSS'nin ikinci kısmı, USMS-08 birim gruplarının altında yer alan ve ülkemizde icra edilen meslekleri gösteren altı haneli meslek kodu kısmından oluşmakta olup TMSS kapsamındaki temel sınıflama kategorisidir (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:13). TMSS'nin üçüncü kısmı ülkemizde belirli bir meslekle bağlantılı veya bağlantısız olarak yürütülen iş ve meslek unvanlarını gösteren sekiz haneli iş kodundan oluşmaktadır (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:13). Bu sınıflama kategorisi istihdam profilindeki çeşitliliği ortaya koyması açısından önemlidir (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:13-14).

TMSS'de yer alacak iş ve meslek unvanları kategorisinin oluşturulmasında İŞKUR Tarafından yürütülen Türk Meslekler Sözlüğü'ndeki iş ve meslek unvanları esas alınmıştır. Sözlük'te yer alan yaklaşık yedi bin iki yüz iş ve meslek unvanının ilgili meslek karşılıkları belirlenerek sekiz haneli iş kodu ataması yapılmıştır. Meslek karşılıkları bulunmayan unvanlar için sekiz haneli unvan kodunun iki haneli meslek kodu kısmı "00" olarak belirlenmiştir (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:14).

Bu hâl ile, TMSS bağlamında görüntüleme hizmetlerinde çalışan teknisyen ve teknikerlerin yerleri Tablo 1'deki şekilde olacaktır.

Tablo 1: Görüntüleme Hizmetlerinde İşgören Teknisyen ve Teknikerlerin TMSS Kodlaması

Ana Grup	3	Yardımcı teknik ve profesyonel meslek mensupları
Alt Ana Grup	32	Sağlık ile ilgili yardımcı profesyonel meslek mensupları
Geniş Kapsamlı Grup	321	Tıp ve eczacılık ile ilgili yardımcı teknik meslek mensupları
Birim Grup	3211	Tıbbi görüntüleme ve tedavi edici cihazlarla ilgili yardımcı teknik meslek mensupları
Meslek Kodu	3211.01	Tıbbi Görüntüleme Teknikeri
İş Kodu	3211.01.01	Tıbbi Görüntüleme Teknikeri/Radyoloji Teknikeri
İş Kodu	3211.01.02	Tıbbi Görüntüleme Sistemleri Teknisyeni

2.2.3. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ)

TYÇ, Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi ile uyumlu olacak şekilde tasarlanan, ilk, orta ve yükseköğretim dâhil, mesleki, genel ve akademik eğitim ve öğretim programları ve diğer öğrenme yollarıyla kazanılan tüm yeterlilik esaslarını gösteren ulusal yeterlilikler çerçevesini ifade etmektedir (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2021a:1). TYÇ, yeni yeterliliklerin geliştirilmesi, mevcut yeterliliklerin iyileştirilmesi, önceki öğrenmelerin tanınması, yeterlilikler arası yatay ve dikey geçiş olanaklarının belirlenmesi ve yeterliliklerin uluslararası kıyaslanabilirliğinin sağlanabilmesi hedefindedir (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2021b:1).

Yeterlilikler çerçevesi konusu, Türkiye’de, 5544 numaralı Meslekî Yeterlilik Kurumu İle İlgili Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun (RG 07 Ekim 2006, S. 26312) ve Kanun’un 23/A maddesinin 2. fıkrası dayanağında çıkarılan yönetmelik (RG 19 Kasım 2015, S. 29537) çerçevesinde yürütülmektedir. Bu konuda çıkarılan yönetmeliğin referans çerçevesi ise Avrupa Birliği Konseyi’nin 22.05.2017 tarihli ve 2017/C189/03 sayılı tavsiye kararıdır.⁶

Yönetmelik’in 3. maddesinin 3. fıkrasında, öğrenen, “Örgün ve yaygın eğitimde, işbaşında veya serbest öğrenme ortamlarında bir eğitici eşliğinde veya yalnız olarak bilgi, beceri ve yetkinliklerini geliştirmeye devam eden bireyi, [ifade eder.]” şeklinde tanımlanmıştır.

TYÇ’de yeterlilik seviyeleri, bilgi, beceri ve yetkinlik şeklinde üç parametre altında tanımlanmaktadır. Bunlardan bilgi, “bir çalışma veya öğrenme alanı ile ilgili gerçeklerin, ilkelerin, teorilerin ve uygulamaların anlaşılmasını içeren kuramsal ve/veya olgusal bilgi”; beceri, “bir çalışma veya öğrenme alanında edinilen mantıksal, sezgisel ve yaratıcı düşünme ile el becerisi, yöntem, materyal, araç ve gereçleri kullanabilmeyi gerektiren ‘bilgiyi kullanma’ ve

⁶ Yönetmelik’in ilk hâli ile atfedilen referans çerçeve Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyinin 23.04.2008 tarihli ve 2008/C111/01 sayılı tavsiye kararıdır. Referans çerçeve, 15.05.2019 tarihli ve 1107 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı’nın 2’nci maddesi ile değiştirilmiştir. RG, 15 Mayıs 2019, S. 30775.

'problem çözme"; yetkinlik ise "bilgi ve becerilerin bir çalışma veya öğrenme ortamında sorumluluk alarak ve/veya özerk çalışma göstererek kullanılması, öğrenme gereksinimlerinin belirlenmesi ve karşılanması, toplumsal ve etik meselelerin ve sorumlulukların dikkate alınması" şeklinde tanımlanmıştır (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2021c:1).

TYÇ'de üç parametre esasında sekiz yeterlilik seviyesi saptanmış durumdadır. Bunlardan tıbbi görüntüleme hizmet kolunda çalışan teknisyenlerin seviyesi 4. Seviye'dir. Bu seviyenin özellikleri aşağıdadır:

Bu seviyede beklenen bilgi, "Bir iş veya öğrenme alanına ait orta düzeyde kuramsal ve işlemsel, orta düzeyin üzerinde olgusal bilgiye sahip olma" şeklinde tanımlanır.

Bu seviyede beklenen beceri, "Bir iş veya öğrenme alanına özgü iş ve işlemleri yerine getirmek ve sorunlara çözüm üretmek amacıyla bilişsel ve uygulamalı becerilere sahip olma" şeklinde tanımlanır.

Bu seviyede beklenen yetkinlik, "Öngörülebilir, ancak değişime açık ortamlarda, görevleri tamamlamak için tam sorumluluk alma Başkalarının yürüttüğü sıradan görevlerin gözetimini yapma, bu görevlerin değerlendirilmesinde ve iyileştirilmesinde sınırlı sorumluluk alma Hayat boyu öğrenme yaklaşımı kapsamında öğrenme ihtiyaçlarını karşılama ve rehberlik eşliğinde ileriye yönelik öğrenme hedeflerini belirleme Bir iş veya öğrenme alanındaki bilgi, beceri, tutum ve davranışlar ile etik meseleler ve toplumsal sorunların ilişkisi konusunda farkındalığa sahip olma" şeklinde tanımlanır (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2021c:1).

TYÇ'de üç parametre esasında sekiz yeterlilik seviyesi saptanmış durumdadır. Bunlardan tıbbi görüntüleme hizmet kolunda çalışan teknisyen ve teknikerlerinin seviyesi 5. Seviye'dir. Bu seviyenin özellikleri aşağıdadır:

Bu seviyede beklenen bilgi, "Bir iş veya öğrenme alanının sınırlarının farkında olarak, bu alana özgü, kapsamlı, kuramsal ve olgusal bilgilere sahip olma" şeklinde tanımlanır.

Bu seviyede beklenen beceri, "Sınırları belirlenmiş soyut ve somut sorunlara yaratıcı çözümler geliştirmede gerekli, kapsamlı, bilişsel ve uygulamalı becerilere sahip olma" şeklinde tanımlanır.

Bu seviyede beklenen yetkinlik, "Öngörülemeyen değişikliklerin olduğu ortamlarda yönetim ve gözetim görevi yapma Kendisinin ve başkalarının başarımlarını değerlendirme ve geliştirme Projelerin yönetimi dâhil iş veya öğrenme ortamlarında işleme dair etkileşimde bulunma Bir iş veya öğrenme alanına yönelik hayat boyu öğrenme yaklaşımının kapsamına ve bu kapsamın örgün ve yaygın eğitim ile serbest öğrenme yollarıyla ilişkisi konusunda genel farkındalığa sahip olma Bir iş veya öğrenme alanındaki bilgi, beceri, tutum ve davranışlar ile toplumsal ve etik meseleler ve sorumluluklar ilişkisinin farkında olma" şeklinde tanımlanır (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2021c:2).

2.2.4. Karşılaştırma

TMSS'de USMS'nin yapısı gereği meslekler, dört seviyeli bir beceri sınıflamasına uygun olarak on ana meslek grubu altında yer almaktadır. Buna karşılık TYÇ'de sekiz seviyeli ve daha ayrıntılı bir sınıflama yöntemi kullanılmaktadır. İki sistemin seviye tanımlayıcıları göz önüne alınarak TMSS kapsamındaki meslek gruplarının ve altında yer alacak mesleklerin TYÇ seviye karşılıkları genel olarak Tablo 2'de gösterilmiştir (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:12).

TÜİK, İŞKUR ve 2008 yılı itibariyle MYK tarafından geliştirilen ulusal meslek standartlarında USMS'ye atfedildiği saptanmaktadır. Ancak, kurumların farklı sınıflama sistemleri ve farklı terminoloji üzerinden ayırtırmaya gitmeleri, iş ve meslek

sınıflamalarının kapsam ve içeriklerinde karmaşa yaratabilmektedir (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:i). Bu yaklaşım veri toplanması bağlamında da sıkıntılara neden olabilmektedir (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:2). İki sistemin farklı seviyelendirme yapısı kullanmaları tam olarak uyumlaştırılmalarını da güçleştirmektedir. Bu temellerden yola çıkılarak, Türkiye Ulusal İstihdam Stratejisi (2014-2023) kapsamında bir ulusal meslek sınıflama sisteminin geliştirmesini hedeflenmiştir. MYK, TÜİK ve İŞKUR birlikteliğinde hazırlanan ortak işbirliği protokolü ile bu sorun ortadan kaldırılmaya çalışılmaktadır (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:i).

Her iki sistem, görüntüleme hizmetlerinde çalışan teknisyen ve teknikerlere yönelik incelendiğinde, saptanan somut durum şu şekildedir: Türkiye’de, teknisyenlik unvanı kazandıran ortaöğretim programları TYÇ’de 4. seviyede yer almasına karşın USMS’nin ortaöğretim programları için belirlediği beceri seviyesi 2’dir. Ancak ülkemizde bugüne kadar yapılan sınıflama çalışmalarında teknisyen unvanlı mesleklerin teknikerlerle birlikte USMS’nin 3. beceri seviyesinde sınıflandırıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, ülkemizde, teknikerlik unvanı kazandıran programlar her ne kadar USMS 3. beceri seviyesinde sınıflanır olsa da, bu meslek grubunun TYÇ’ye göre 5. seviyede yer aldığı görülmektedir (Mesleki Yeterlilik Kurumu, 2020:12-13).

Tablo 2: USMS, TYÇ ve Ana Meslek Grupları Karşılaştırma Tablosu

USMS Seviye	TYÇ Seviye	Ana Meslek Grupları				
4	8	1 Yöneticiler		2 Profesyonel Meslekler		
	7					
	6					
3	5	3 Yardımcı Teknik ve Profesyonel Meslekler				
2	4	4 Büro Yönetimi Meslekleri	5 Hizmet ve Satış Meslekleri	6 Tarım, Ormancılık ve Balıkçılık Meslekleri	7 Esnaf ve Sanatkârlık Meslekleri	8 Tesis ve Makine Operatörleri ve Montajcıları
	3					
	2					
		9 Elementer Meslekler				
1	1					
-	-	0 Silahlı Kuvvet Mensupları				

Kaynak: Mesleki Yeterlilik Kurumu- TMSS

3. Tartışma

3.1. Teknisyen ve Tekniker Unvanları Açısından

Teknisyen ve tekniker unvanları evrensel temelleri olan bir ayırım olarak kabul görmemektedir. Daha önce de ifade ettiğimiz üzere, esasen, teknisyen anlamına gelen biri Fransızcadan diğeri Almancadan Türkçeye devşirilmiş iki kelime kullanımı söz konusudur (CEDEFOP, 2015:41). Bu iki kelime TDK Sözlüğü'nde de aynı anlamı ifade eder şekilde yer bulmuştur (Güncel Türkçe Sözlük, 2021).

Dil bilimcisi Edward Sapir her ne kadar Türk dilinin ölçülü ve dengeli bir mantığa sahip olduğunu vurgular olsa da (Sapir, 1921:124) yabancı kökenli kelimelerin dilimizde yaygınlaştığı bir gerçektir (Sarı, 2008:294). Türk diline giren yabancı kelimeler incelendiğinde ilk üç sırayı Arapça, Almanca ve Farsça kelimeler oluşturmaktadır (Aktaş, 2007:523). Bunlardan Arapça kelime sayısı 6463, Fransızca kelime sayısı 4974, Farsça kelime sayısı ise 1374 olarak saptanmıştır. Aktaş'ın attığımız çalışmada Türkçeye Almancadan giren kelime sayısı ise 85 olarak saptanmıştır. Bize göre, teknisyen ve tekniker ifadesinin aynı anda ve iki farklı eğitim seviyesinden kaynaklanan yetkiyi tanımlamak amacıyla iki farklı dilden aynı anlamda kelime devşirmek de; bu devşirmede biri sık diğeri seyrek kullanılan iki farklı dili kaynak kabul etmek işlevsel olmadığı gibi, doğru da gözükmemektedir.

3.2. Mevcut İşgücü Açısından

Türkiye'de, 2021 yılı itibariyle, on üç tür sağlık meslek lisesi mevcuttur. Bunlar; sağlık meslek liseleri, Anadolu sağlık meslek liseleri, özel sağlık meslek liseleri, çevre sağlığı meslek liseleri, laboratuvar sağlık meslek liseleri, hemşirelik meslek liseleri, özel hemşirelik meslek liseleri, ortopedik cihaz ve protez teknisyen okulları, sağlık bilimleri kolejleri, hayvan sağlığı memurları meslek liseleri, veteriner sağlık teknisyenleri meslek liseleri, veteriner sağlık meslek liseleri ve laborant meslek liseleri olarak sıralanabilir (ÖSYM, 2021).

Türkiye'de 2021 yılı itibariyle 389 adet sağlık meslek lisesi mevcuttur. Bu liselerde ebe yardımcılığı, hemşire yardımcılığı ve sağlık bakım teknisyenliği dışında bir eğitim programı mevcut değildir. Daha açık bir ifade ile an itibariyle görüntüleme hizmetlerinde görev yapan ve Türkiye'de terimleştirildiği hâli ile teknisyen yetiştirilmemektedir. 2021 yılı itibariyle kamu, vakıf ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde toplam 97 üniversitede mevcut 102 yüksekokulda tıbbi görüntüleme teknikerliği eğitimi verilmektedir (YÖK, 2021).

2014 yılı itibariyle ise Türkiye'de mevcut röntgen teknisyeni sayısı 12.658 olup, bunların %79'u Sağlık Bakanlığında, %15'i özel müesseselerde, %6'sı ise üniversitelerde istihdam edilmekte idi (Solak, 2014:102). Anılan yıl itibariyle meslek lisesi seviyesinde yeni kayıt yapılmadığı düşünüldüğünde, 2021 yılı itibariyle Türkiye'de mevcut radyoloji teknisyen sayısının 12.000 civarında; ön lisans mezunu tekniker sayısının ise 25.000 ila 30000 olduğu mütalaa edilebilir (Akyurt, 2017:37).

3.3. Hasta Güvenliği Açısından

Tıbbi görüntüleme hizmetlerinde görev yapan sağlık mensupları, sağlık ile ilgili profesyonel meslek mensuplarının tanımlandığı geniş kapsamlı gruptaki; çocuk gelişimcisi, dil ve konuşma terapisti, diyetisyen, ebe, fizyoterapist, gerontolog, hemşire, iş ve uğraş terapisti, odyolog, optometrist, perfüzyonist ve podologlar kadar hasta ile ilişkili ve en az bu meslek grupları kadar hasta güvenliğinden sorumludurlar. Hatta hizmet verdikleri alandaki uygulamaların sıklıkla iyonizan radyasyon kullanılan işlemler olduğu dikkate alındığında, görüntüleme hizmetlerinde görev yapan teknisyen ve teknikerlerin hasta güvenliği açısından sorumlulukları daha da dikkat çekicidir (Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2020:225-234). Radyasyon güvenliği kapsamında ele alınması gereken alanlar Sağlıkta Kalite Standartları Kitabı'nda; nükleer tıp üniteleri, radyoterapi üniteleri, radyoloji üniteleri, anjiyografi üniteleri, skopi cihazının kullanıldığı ameliyathaneler, diş röntgen üniteleri, ESWL üniteleri, ERCP üniteleri ve histerosalfingografi uygulanan birimler olmak üzere saymak suretiyle de tanımlanmıştır (Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2020:226). Bu sorumluluk ise ister teknisyen istersek de tekniker olarak ifade edelim, ön lisans seviyesinde eğitimin ötesini, başka bir ifade ile lisans ve yüksek lisans eğitimlerini hak ve talep etmektedir. Böyle bir uygulama sonrasında ise bu meslek grubunun haiz olacağı unvan tıbbi görüntüleme teknolojisi olmalıdır. Türk sağlık sistemi odyolog ve gerontologlar açısından bulunduğu tecrübe seviyesi ile bu değişimi sağlayabilecek yetidedir.

Bir örnek olarak Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmelik ile odyologların görev tanımları aşağıdaki şekilde düzenlenmiştir.

- a. İtme ve denge ile ilgili hastalıkların tanısında uzman hekimin yönlendirmesiyle tanılma testlerin gerçekleştirilmesi ve rehabilitasyonu ile itme rehabilitasyonu için kullanılacak cihazların belirlenmesi, seçimi ve programlanmasını yapar.
- b. İtme sağlığının korunması ve itme kaybının önlenmesine yönelik çalışmalar yapar.
- c. İtme tarama programlarında görev alır ve bu programlardaki testleri yapar.
- ç. Gürültü ölçümlerini yaparak itmenin korunması hakkında gerekli önerilerde bulunur.
- d. Cerrahi işlemler esnasında cerrahın gerekli görmesi durumunda itme ve denge ile ilgili sinir monitorizasyonu yapar.
- e. Kulağa implante edilen cihazlarda ameliyat sırasında ve sonrasında cihaz ayarlamalarını yapar.
- f. İtimsel algı değerlendirme ve rehabilitasyonu yapar.
- g. İtme ile ilgili eğitim programlarının hazırlanmasında görev alır.

3.4. Mesleki Gelişim Hakkı Açısından

UÇÖ, insana yakışır iş kavramını dört temel değer üzerinde gündeme almıştır. Bu değerler, eşit derecede öneme haiz olmak şartıyla; Sosyal Koruma, Sosyal Diyalog, Üretken İstihdam ile Çalışan Sağlığı ve Güvenliği olarak yer bulur (Sectoral Policies Department, 2017:11). Öte yandan Avrupa Sosyal Şartı, çalışma hakkından tam olarak yararlanabilmesi amacıyla bireylerin nitelikli, kendi bilgi ve becerilerini kullanabilecekleri işlerde çalışmalarını veya bu işlere erişiminin olanaklı hâle getirilmesini talep etmektedir (Kılıçkaya, 2016:132-133). Şart'ın çalışma hakkına dair ikinci bölümünün 10. maddesi akit tarafların mesleki eğitim hakkının etkin biçimde kullanılmasının sağlaması hususunu düzenlemektedir. Madde'nin 1. fıkrası *"Gerektiğinde, engelliler dahil herkese, çalıştıran ve çalışanların örgütlerine danışarak teknik ve mesleki eğitim olanağı sağlamayı veya geliştirmeyi ve salt kişisel yeteneğe dayalı olmak üzere yüksek teknik eğitim ve üniversite öğrenimi görme kolaylıkları bahşetmeyi, [taahhüt eder]"* şeklinde düzenlenmiştir. Anılan maddenin 3. fıkrası ile de gerektiğinde çalışan yetişkinler için yeterli ve kolayca ulaşılabilir eğitim olanaklarıyla teknolojik gelişmelerin veya yeni çalıştırma eğilimlerinin sonucu olarak çalışan yetişkinlerin duyduğu yeniden eğitim gereksinimlerini karşılamak için özel kolaylıklar sağlanması ve geliştirmesi hususları güvence altına alınmıştır (Aydın, 2014:53).

Üretken istihdam en genel tanımla, çalışma isteği ve yeteneğinde olan herkes için yeterli istihdam olanaklarının yaratılmasıdır. UÇÖ 1964 tarihli 122 sayılı sözleşmesini 1995 yılındaki Kopenhag Bildirgesi ile genişleterek teyit ederken, sözleşmeye taraf ülkelerin üretken istihdama odaklanmasını talep etmiştir. Adı geçen bildirmede UÇÖ, üretken istihdam açısından; çalışanların ve işverenlerin temel hakları, verimli ve uygun ücretli iş olanaklarının yaratılması, daha çok ve daha iyi iş kavramlarının birbirini tamamlayan unsurlar olduğu başlıklarının üye devletler tarafından vurgulanmasını talep etmiştir (Günaydın, 2015:129).

Genelde sağlık çalışanına yakışır işin, özelde üretken istihdamının önemli girdilerinden birisi sürekli mesleki gelişim hakkıdır. Sağlık hizmetlerinde sürekli mesleki gelişim, uygulayıcıların birey merkezli, güvenli ve etkili bakımı sürdürme ile ilgili becerileri edinmelerini ve uygulamalarını sağlamak için esastır. Bu esas, uygulayıcıların sağlık hizmeti ihtiyaçlarındaki değişiklikleri ve karmaşıklıkları yakalayabilme amacıyla, yeni bakım sunma modelleri ve kamu beklentilerini eşleştirmek için becerilerinin düzenli şekilde yenilenmesini gerektirir. Bu yenileme sadece tabip temelli olmayıp her sağlık hizmet sunumu profesyoneli için geçerli olmalıdır (Manley, Martin, Jackson, and Wright, 2018:134-141).

2014 yılı itibariyle tıbbi görüntüleme hizmetlerinde çalışan teknisyen yetiştirilmesi sonlandırıldığı bilgisi kaynağında, mevcut teknisyenlerin, her ne kadar yanlış bir kullanım şekli olduğunu düşünsek de tekniker olabilmeleri, ancak, bir yükseköğretim kurumuna devam etmeleri ile olanaklıdır. Bu kişilerin istihdam şartları gözönüne alındığında ise bu durumun mevcut sayı esasında somutlaşması oldukça zordur. Bize göre, T.C. Sağlık Bakanlığı koordinasyonunda ilgili bakanlıklar ve kurumlar işbirliği ile bu grubun bilgi seviyesinin ön lisans seviyesine getirilmesi ve hakların eşdeğer ölçütlere yaklaştırılması gerekmektedir. Biz, bu gerekliliğin, içeriği doğru ve güncel gereksinimleri karşılayacak şekilde yapılandırılmış eğitim programlarıyla sağlanabileceği kanaatindeyiz. Bu konuda görev ise, Sağlık Meslekleri Kurulu

Yönetmeliği'nin (RG, 14 Aralık 2012, S. 28497) 6. maddesinin 1. fıkrasında düzenlenmiştir. Sağlık Meslek Kuruluna görev yükleyen anılan fıkranın a bendi, yeni bir sağlık mesleğinin veya dalının ihdasında görüş bildirmek; b bendi sağlık mesleklerinin eğitim müfredatı hakkında görüş bildirmek ve c bendi uzman hekim ve uzman diş hekimi dışındaki sağlık meslek mensuplarının sertifikalı eğitim alanları ve sertifikalı eğitim alanlarının müfredatları hakkında görüş bildirmek, şeklinde düzenlenmiştir. 1986-1990 yılları arasında Lise Mezunlarına Meslek Edindirme Projesi kapsamında, lise mezunlarına yönelik, on sekiz ay süreli kurs programlarıyla radyoloji teknisyeni yetiştirildiği (Akyurt, 2017:32); pratisyen tabiplerin uyum eğitimleri ile aile hekimi uzmanlığı yetkisi kazandırıldığı (İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü, 2021); psikologlara sertifikasyon ile klinik psikologlara tanınan yetkilerin tanındığı (Sağlık Bakanlığı, 2015:1-4) göz önüne alındığında, İdare'nin bu hususlarda tecrübeli olduğu mütalaa edilebilir.

Tıbbi görüntüleme hizmetlerinde görev yapan ve an itibariyle tekniker olarak unvanlandırılan meslek grubunun lisans eğitimi seviyesinde ulaşabilecekleri meslek unvanı teknolog olacaktır. Akyurt'a göre, bu unvan ile tıbbi görüntüleme teknolojileri; alanlarında temel teorik bilgiye sahip, teoriyi uygulama ile birleştirebilen, etik kurallara uyan, mesleğindeki güncel gelişmeleri takip edebilen, ulusal ve uluslararası ölçekte bilgili, aydın, yeterli ve yetkin hâle gelebileceklerdir (Akyurt, 2017:34). Akyurt'la aynı görüşte olarak, bize göre de, tıbbi görüntüleme alanında görev yapan teknisyen ve teknikerlerin sürekli gelişen ve değişen teknolojiye bilgiyi haiz olabilmeleri ancak sürekli eğitimle ve ilkin bu programların dört yıllık lisans seviyesine çıkartılması ve lisansüstü eğitim olanaklarının başlatılması ile olanaklı hâle gelecektir (Akyurt,2017:34). Bize göre, böyle bir lisans eğitimi ile görüntüleme teknolojileri radyodiyagnostik yardımcılığı yönünde gelişerek yalın bir uygulayıcı pozisyonundan belirli alanlarda teşhis ve hatta tedavi yetkisine dâhi kavuşturulabilirler. Böyle bir yaklaşım bir taraftan sağlık hizmet sunumuna erişim yönünde katkı sağlarken, bir yandan da üretken istihdam şartlarının oluşmasına katkı verir hâle gelebilecektir.

SONUÇ

Türkiye'de radyoloji teknisyenleri ve teknikerlerine yönelik düzenlemeler genellikle hizmet üretme esasında oluşturulmuştur. Bu yaklaşım hizmet sunan açısından sağlık çalışanına yakışır iş, hizmet alan açısından ise emniyetli sağlık hizmeti alabilme esasında yetersizlik arz etmektedir. Sağlık hizmetlerinin bütüncüllüğü her sağlık hizmet mensubunun olabilecek en yüksek standartta eğitim hakkına kavuşturulmasını talep etmektedir.

Biri Fransızca, bir diğeri Almanca olan ve nihayetinde her ikisinin de aynı anlama geldiği teknisyen ve tekniker isimlendirmeleriyle çözüm üretmek geçici olup, esasen bu durum, uzun vadeli amaçlara ulaşma yönünde katkı verici de değildir. Burada öncelik arz eden planlama, görüntüleme alanında teknologlar yetiştirmek olmalıdır.

Sadece radyoloji teknisyen ve teknikerleri bağlamında değil, sağlık ile ilgili yardımcı profesyonel meslek mensupları bağlamında her meslek grubunun tıbbi teşhis ve tedavi hizmetine katılımının sağlanması amacıyla eğitim olanaklarının bu yönde geliştirilmesi, kaliteli sağlık sistemi sunumu açısından önemli bir gerekliliktir. Bu gereklilik ise bir meslek koluna ya da iş alanına yönelik belirli bir kod yerleştirmenin ötesinde çalışmalar talep eder. Lisans ve lisansüstü eğitimleri vasıtasıyla, sağlık ile ilgili yardımcı

profesyonel meslek mensupları tanımlanmış teşhis ve tedavi hizmetlerini uygulayabilir hâle getirilmelidir. Görüntüleme alanında yapay zekâ uygulamalarının başarı oranları dikkate alındığında, lisans ve lisansüstü eğitimlerini tamamlamış radyoteknologların belirli teşhisleri koyabilmesinin hasta güvenliği açısından kabul edilebilir olduğu kanısındayız. Bize göre, mesleki gelişim hakkı engellenmiş ve bireysel olarak orta ve uzun vadeli planlar yapamayan meslek gruplarının, sundukları hizmet yönünden motive olabilmeleri olanaklı görülmemektedir.

Kaynakça

- Aktaş, A. (2007). "Türkçede Almanca Kaynaklı Kelimeler". *Türk Dili*, 6, 522-528.
- Akyurt, N. (2017). "Mesleki Eğitimin Önemi, Tıbbi Görüntüleme Teknikleri Eğitiminde Yeni Trend 'Ulusal Çekirdek Eğitim Programı (ÇEP) Örneği'". *Türkiye Klinikleri J Radiol-Special Topics*, 10(Suppl 1), 31-44.
- Association for Medical Imaging Management (2020). A World of Career Opportunities in Radiologic Technology. Web: https://www.ahra.org/AHRA/Careers/A_World_of_Career_Opportunities.aspx (Erişim: 27 Mayıs 2021).
- Aydın, F. (2014), *Avrupa Sosyal Şartı*, Ankara: ÇASGEM.
- Ayverdi, İ. (2005). *Misalli Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: Kubbealtı İktisadi İşletmesi.
- CEDEFOP. (2014). *Coping with Changes in International Classifications of Sectors and Occupations: Application in Skills Forecasting*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- CEDEFOP. (2015). *National Qualifications Framework Developments in Europe Anniversary Edition*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Günaydın, D. (2015). "İnsana Yakışır İş: Türkiye Açısından Bir Değerlendirme". *The Journal of Academic Social Science Studies*, 37(Autumn I), 123-148.
- ILO. (1958). *International Standard Classification of Occupations*. Geneva: ILO Publications.
- ILO. (2012). *International Standard Classification of Occupations: ISCO-08 Version 1*. Geneva: ILO Publications.
- İpbüker, C. (2008). "Mesleki Kimliğimizde Yeni Açılımlar". *Jeodezi, Jeoinformasyon ve Arazi Yönetimi Dergisi*, 1(98), 43-50.
- İstanbul İl Sağlık Müdürlüğü Halk Sağlığı Hizmetleri Başkanlığı (2021). İstanbul'da Aile Hekimliği Uygulama Modeline Geçiş. Web: http://www.istanbul saglik.gov.tr/ahweb/ist_ah.aspx (Erişim: 22 Mayıs 2021).
- İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü (2021). 4/B Sözleşmeli Personel Alım İlanı. Web: <https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=istanbul-universitesi-sozlesmeli-personel-ilan-metni.pdf> (Erişim: 01 Mayıs 2021).
- Kaplan, M. (2016). *Büyük Türkiye Rüyası*. İstanbul: Dergâh Yayınları.

- Kılıçkaya, Z. (2016). "Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları Işığında Anayasa Mahkemesi'nin Bireysel Başvuru İncelemelerinde Çalışma Hakkı". *D.E.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi*, 18(2) 127-165.
- Manley, K., Martin, A., Jackson, C., and Wright, T. (2018). "A Realist Synthesis of Effective Continuing Professional Development (CPD): A Case Study of Healthcare Practitioners". *Nurse Education Today*, 69, 134-141.
- Mesleki Yeterlilik Kurumu (2020). Türkiye Meslek Sınıflama Sistemi (TMSS) Taslak Kitapçık. Web: <https://immib.org.tr/download/files/downloads/pagefiles/%7B9fbcedd9-57fd-4c40-8b0d-d4a000887da2%7D/files/TMSS%20K%C4%B0TAP%C3%87IK.pdf> (Erişim: 26 Mart 2021).
- Mesleki Yeterlilik Kurumu (2021a). Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi. Web: <https://www.myk.gov.tr/index.php/tr/turkiye-yeterlilikler-cercevesi> (Erişim: 17 Nisan 2021).
- Mesleki Yeterlilik Kurumu (2021b). Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi. Web: <https://www.myk.gov.tr/index.php/tr/tycnin-hedef-ve-levleri> (Erişim: 05 Mayıs 2021).
- Mesleki Yeterlilik Kurumu (2021c). Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi. Web: https://www.myk.gov.tr/images/articles/TYC/seviye_tanimlayicilari.pdf (Erişim: 06 Mayıs 2021).
- Mitchell, J. P., and Leopold, A. K. (1958). *Medical Technologists and Laboratory Technicians*. Washington: U. S. Government Printing Office.
- ÖSYM (2021). Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi. Web: <https://www.osym.gov.tr/TR,2666/tablo-7-okul-turleri.html> (21 Mayıs 2021).
- Özer, M. (2019). *Geçmişten Günümüze Fotoğraflarla Meslekî ve Teknik Eğitim 11. YY - 21. YY*. Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Web: http://mtegm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_05/30125511_30093130_mesleki_teknik_egitim_kitap.pdf (Erişim: 16 Mayıs 2021).
- Özgül, E. (1987). "Ülkemizin Üst Düzey Teknisyen İhtiyacı ve Eğitimi". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(2), 190-202.
- Öztek, Z. (2018). *Temel Sağlık Hizmetleri 1978-2018*, Ankara: HASUDER.
- Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2015). *Sağlık Alanı Sertifikalı Eğitim Standartları Psikolojinin Tıbbi Uygulamaları*. Ankara: Sağlık Bakanlığı Yayınları.
- Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlıkta Kalite Akreditasyon ve Çalışan Hakları Dairesi Başkanlığı. (2020). *Sağlıkta Kalite Standartları Hastane (Sürüm 6.0)*. Ankara: Sağlık Bakanlığı Yayınları.
- Sapir, E. (1921). *Language*. New York: Harcourt Brace.
- Sargutan, E. (2006). *Karşılaştırmalı Sağlık Sistemleri*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Sarı, M. (2008). *Türkçenin Batı Dilleriyle İlişkisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Sectoral Policies Department. (2017). *Improving Employment and Working Conditions in Health Services: Report for Discussion at The Tripartite Meeting on Improving Employment and Working Conditions in Health Services*. Geneva: ILO Publications.
- Solak, M. (2014). *Türkiye’de Sağlık Eğitimi ve Sağlık İnsangücü Durum Raporu*. Ankara: YÖK Yayınları.
- TDK (2021). Güncel Türkçe Sözlük. Web: <https://sozluk.gov.tr/> (Erişim: 17 Mayıs 2021).
- Toprak, M., Kol, D., Şengül, M., ve Erdoğan, A. (2019). “Türk Yükseköğreniminin ISCED Geniş ve Dar Alan Sınıflaması”. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 138-154.
- Uğurlu, H. S., ve Ege, R. (2018). “Bir İsimlendirme Problemi: Dinî Danışmanlık”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 1057-1077.
- YÖK (2021). Yükseköğretim Kontenjan, Tercih ve Yerleşme İstatistikleri (2020 YKS). Web: <https://yokatlas.yok.gov.tr/meslek-onlisans.php?b=30099> (Erişim: 23 Mayıs 2021).